

Energie- en klimaatactieplan Kempen2020 HULSHOUT

INHOUD

I	INLEIDING	1	VI	MOBILITEIT	29
1	Achtergrond	1	1	Inleiding	29
2	Ambitie en visie van de gemeente	2	2	Actuele toestand	29
3	Opbouw en uitvoering plan	3	3	Doelstelling	29
4	Financiële aspecten	4	4	Parameters	29
II	SITUATIE EN UITDAGINGEN	6	5	Actieplan	30
1	Situatie (Nulmeting)	6	VII	TERTIAIRE SECTOR	36
2	Uitdagingen	7	1	Inleiding	36
3	Verwachte CO ₂ -besparingen	7	2	Actuele toestand	36
4	Opvolging	8	3	Doelstelling	36
III	PARTICIPATIE	10	4	Parameters	36
1	Inleiding	10	5	Actieplan	37
2	Actuele toestand	10	VIII	INDUSTRIE	40
3	Doelstelling	10	1	Inleiding	40
4	Actieplan	11	2	Actuele toestand	40
IV	GEMEENTE ALS ORGANISATIE	14	3	Doelstelling	40
1	Inleiding	14	4	Parameters	40
2	Actuele toestand	14	5	Actieplan	41
3	Doelstelling	14	IX	LANDBOUW	44
4	Parameters	14	1	Inleiding	44
5	Actieplan	15	2	Actuele toestand	44
V	WONEN	22	3	Doelstelling	44
1	Inleiding	22	4	Parameters	44
2	Actuele toestand	22	5	Actieplan	45
3	Doelstelling	22	X	LIJST MET AFKORTINGEN	47
4	Parameters	22			
5	Actieplan	24			

I INLEIDING

1 Achtergrond

Begin 2014 besliste de gemeente Hulshout net zoals alle andere 28 Kempense gemeenten het Burgemeestersconvenant te ondertekenen en uit te voeren. IOK zal, in partnerschap met de distributienetbeheerders, VITO en de provincie Antwerpen de gemeentebesturen hierbij ondersteunen. De officiële ondertekening vond plaats op 21 maart 2014. Het Burgemeestersconvenant is een initiatief van de Europese Commissie waarbij ze de lokale overheden uitdaagt om de Europese doelstelling om tegen 2020 20% CO₂-besparing te realiseren of zelfs te overtreffen op het gemeentelijk grondgebied.

CO₂ is het belangrijkste broeikasgas en ontstaat bij verbranding van fossiele brandstoffen. CO₂ besparen betekent dus energie besparen, wat finaal neerkomt op kosten besparen. Dit actieplan is niet enkel gericht op het gemeentelijk patrimonium, maar op alles wat er zich binnen de grenzen van de gemeente afspeelt. Minder CO₂ uitstoten, biedt daarom kansen voor de gemeente als organisatie, voor de burger, voor de ondernemer... Daarbij kan zowel ingezet worden op minder CO₂ produceren als op groene energieproductie.

20% lokale CO₂-reductie is een haalbaar en betaalbaar engagement

Naast de subsidieerbaarheid van het energie- en klimaatbeleid, is de uitvoering van het beleid zelf ook financieel interessant:

- Gebruik maken van *quickwins* is financieel interessant. De terugverdieneffecten van energiebesparende maatregelen bieden kansen in tijden van budgettaire beperkingen. De sterk groeiende kennis rond energiebesparing en de stijgende energieprijzen maken dat 20% reductie in CO₂-uitstoot tegen 2020 technisch haalbaar, betaalbaar en financieel interessant is.
- Investeren in CO₂-reductie op het eigen grondgebied is meer investeren in de eigen economie. Het leidt bovendien tot een grotere energie-onafhankelijkheid en geeft een antwoord op de stijgende energieprijzen en energieschaarste.

Er is nog een groot potentieel voor CO₂-reductie met netto besparingen voor de gezinnen

De private woningen zijn verantwoordelijk voor het leeuwendeel van de CO₂-uitstoot. Daarbij komt dat de Vlaamse woningen, in vergelijking met de woningen in de ons omringende landen, nog veel groeipotentieel hebben op het vlak van CO₂-reductie. Het gemiddeld energieverbruik voor woningverwarming ligt hier ruim 50% hoger dan in Nederland. Naast het feit dat de Vlaming ruimer woont en veelal in

een eengezinswoning, is vooral een ontoereikende isolatie hiervoor verantwoordelijk. Met de stijgende energieprijzen neemt de energiefactuur een steeds grotere hap uit het Vlaamse gezinsbudget, wat in tijden van crisis een steeds groter aantal gezinnen in de problemen brengt. Een beleid dat zich richt op CO₂-reductie heeft daardoor ook een belangrijk sociaal luik.

Verder bouwen op succesvolle lopende initiatieven

De afgelopen jaren heeft de gemeente diverse acties met betrekking tot energie en klimaat gelanceerd. Deze acties hebben vandaag hun succes bewezen en zijn maatschappelijk en politiek sterk ingeburgerd. Voorbeelden hiervan zijn de Energie Infofoer, het Klimaatsholenproject, de Duurzaamheidskrant en de samenaankopen voor dak- & muurisolatie. Daarnaast kan verwezen worden naar provinciale initiatieven zoals de samenaankoop groene stroom en de samenaankoop voor zonnepanelen. Dit vormt uiteraard een zeer interessante uitgangspositie om het energie- en klimaatbeleid nu ook een gezicht te geven door de opmaak van een klimaatactieplan. Door verder te bouwen op deze bestaande initiatieven worden immers al significante CO₂-reducties gerealiseerd.

Burgemeestersconvenant als sterk, internationaal beleidskader

- Ontwikkeling van een proactief energie- en klimaatbeleid: Het Burgemeestersconvenant biedt een interessant kader om ook op lokaal niveau beleid te ontwikkelen dat proactief inspeelt op de gevolgen van klimaatverandering. Onderzoek wijst uit dat tijdig ingrijpen goedkoper is dan een te sterk afwachtend beleid, waarbij pas ingegrepen wordt wanneer de gevolgen van de klimaatwijziging zich acuut (en scherper!) op het terrein manifesteren.
Een proactief beleid anticipeert op nakende verplichtingen vanuit Europa die op de gemeenten afkomen, bijvoorbeeld de Europese richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen bepaalt dat vanaf 2019 nieuwe overheidsgebouwen en vanaf 2021 alle nieuwe gebouwen bijna-energie neutraal moeten zijn.
- Het voordeel van een ondubbelzinnige beleidskeuze: Het Burgemeestersconvenant heeft het voordeel van de duidelijkheid: het biedt een duidelijke beleidskeuze die alle collega-mandatarissen en –ambtenaren engageert voor een gericht, langlopend beleid, een gemeenschappelijke focus in de vele grote en kleine duurzaamheidsacties, een gezamenlijke vlag die, mits doordachte participatieve aanpak, de levende lokale krachten enthousiasmeert en bundelt (bedrijven, middenveld, bevolking ...).
- Een actueel beleid voeren: Steeds meer besturen zijn overtuigd van de kansen die het Burgemeestersconvenant biedt. Sedert de aftrap begin 2009 hebben meer dan 5.500 Europese gemeenten getekend. In Vlaanderen hebben inmiddels meer dan 80 gemeentebesturen ingetekend, heeft VVSG een

'Vlaams Netwerk Burgemeestersconvenant' opgericht en hebben 5 Vlaamse streekontwikkelingsintercommunales en 3 provinciebesturen het coördinatorschap rond het Burgemeestersconvenant opgenomen.

- Vele handen maken licht werk: Een gezamenlijk doel creëert de opportuniteit van een breed partnerschap. Een gemeenschappelijk beleidsdoel heeft als voordeel dat verschillende actoren rond dit doel ondersteuning (gaan) aanbieden. Het leidt tot vereenvoudigde samenwerking (met de buurgemeenten, met essentiële partners als de distributienetbeheerders, VITO, de provincie Antwerpen ...) waarbij IOK in een coördinerende rol zal optreden.

2 Ambitie en visie van de gemeente

Met dit klimaatplan engageert de gemeente zich om een CO₂-reductie te realiseren tegen 2020 van minimaal 20%, door het verhogen van de energie-efficiëntie en de inzet van duurzame energiebronnen.

Deze ambitie wordt versterkt voor het gemeentelijk patrimonium. In het bestuursakkoord wordt immers geambieerd om het gemeentelijk energieverbruik met 30% te doen dalen. Bovendien heeft het gemeentebestuur in 2013 de ambitie onderschreven om tegen 2020 een klimaatneutrale organisatie te zijn.

Het gemeentebestuur heeft in haar meerjarenplanning een aantal acties opgenomen die bijdragen aan bovenstaande doelstellingen:

- de gemeente gaat de Schoolstraatsite in Houtvenne renoveren;
- de gemeente onderzoekt welke mogelijkheden er voor onze gemeente geboden worden in een mobiliteitsconvenant;
- de gemeente actualiseert op een periodieke wijze het mobiliteitsplan conform nieuwe inzichten;
- de gemeente vult het mobiliteitsplan aan met een plan van aanpak tegen het gebruik van sluipwegen;
- de gemeente promoot het openbaar vervoer en ondersteunt het STOP-principe;
- de gemeente neemt snelheidsremmende maatregelen;
- de gemeente onderzoekt mogelijke 'trage verbindingen' en het inrichten van 'trage' trajecten;
- de gemeente verbetert de infrastructuur voor voetgangers en fietsers en voorziet in materialen voor herstellingen en aanpassingen van trajecten in eigen beheer;
- de gemeente onderzoekt de infrastructuur voor fietsers en maakt een fietspadenplan op;
- de gemeente verbetert de infrastructuur voor voetgangers en fietsers door het vernieuwen van de brugleuning van de burg over de Grote Nete ter hoogte van de Kempen-Hagelandroute;
- de gemeente onderzoekt de mogelijkheden voor het aanleggen van een fietspad in de J. Michielsstraat;
- de gemeente verbetert de infrastructuur voor fietsers door het aanleggen van de Liniefietsweg;
- de gemeente verbetert de oversteekplaats Linieweg-Vennekensstraat ter hoogte van de gewestweg;
- de gemeente verbetert de infrastructuur voor fietsers en voetgangers door het aanleggen van een fietspad langsheen de Vaartstraat en de Vaardijkstraat;
- de gemeente werkt aan veilige schoolomgevingen;
- de gemeente stippelt een algemeen parkeerbeleid uit;
- de gemeente werkt samen met de VMSW voor de realisatie van centrumversterkende bebouwing en infrastructuur;
- de gemeente evalueert en stuurt de werking van het woonloket bij;
- de gemeente promoot duurzaam bouwen en meegroeiwonen;
- de gemeente werkt een actieplan woningkwaliteit uit en implementeert dit;
- de gemeente voorziet busvervoer voor de Hulshoutse scholen;
- de gemeente verkoopt diverse fiets- en wandelkaarten;
- de gemeente promoot haar 'streekproducten';
- de gemeente voert sensibiliseringsacties;
- de gemeente ondersteunt de gemeentelijke basisschool bij het evolueren naar een MOS-school;
- de gemeente voert REG-projecten uit in gemeentelijke gebouwen;
- de gemeente laat Energie Prestatie Certificaten opstellen voor gemeentelijke publieke gebouwen met een oppervlakte groter dan 250 vierkante meter;
- de gemeente organiseert samenaankopen om burgers aan te zetten tot het nemen van REG-maatregelen;
- de gemeente krijgt een vergoeding voor de geproduceerde groene stroom via de groenestroomcertificaten;
- de gemeente voorziet in de nodige middelen voor het bieden van een fietsvergoeding aan het personeel;
- de gemeente voert een bebossingsproject uit om het bosareaal in Hulshout uit te breiden;

- de gemeente verzorgt de basisdienstverlening inzake huis-aan-huis inzameling van afval en het containerpark ten dienste van de burgers volgens het principe de vervuiler betaalt;
- ...

3 Opbouw en uitvoering plan

3.1 Opbouw

Naast de inventarisatie van de huidige situatie en het definiëren van de uitdagingen voor de gemeente, bestaat het grootste deel van dit plan uit een overzicht van acties die het gemeentebestuur in samenwerking met andere actoren wil uitvoeren. Elk van deze individuele acties draagt bij tot het behalen van de overkoepelende doelstelling.

De acties zijn thematisch ingedeeld. Volgende thema's komen hierbij aan bod:

- Participatie
- Gemeente als organisatie
- Wonen
- Mobiliteit
- Tertiaire gebouwen
- Industrie
- Landbouw

Per thema wordt een situatieschets van de actuele toestand, de gemeentelijke doelstelling en de uit te voeren acties beschreven.

3.2 Organisatie uitvoering plan

Om een succesvol klimaatbeleid uit te werken is het creëren van een groot draagvlak noodzakelijk. De gemeente organiseert zich daarom zowel intern als extern.

Intern werden volgende diensten en mandatarissen betrokken:

- Dienst milieu
- Dienst ruimtelijke ordening
- Dienst mobiliteit
- Dienst infrastructuur
- Dienst communicatie
- Financiële dienst
- Locatieverantwoordelijken van de gemeentelijke gebouwen

- OCMW
- College van burgemeester en schepenen
- Secretaris
- Gemeenteraad

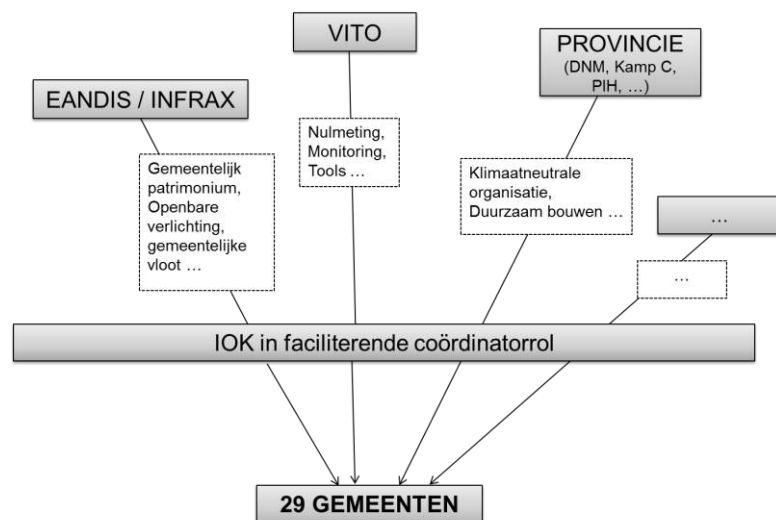
De vertegenwoordigers van deze diensten brainstormden rond het klimaatvriendelijker maken van de gemeente rond een bepaald thema. De thema's zijn: wonen, mobiliteit, gemeentelijk patrimonium (incl. vloot en openbare verlichting), lokale economie (tertiaire gebouwen, industrie, landbouw ...). Doel is om knelpunten en kansen aan te halen en concrete acties te bedenken om deze knelpunten aan te pakken. De knelpunten en mogelijke acties werden teruggekoppeld aan het bestuur en acties werden opgesteld voor uitvoering.

De milieu- en duurzaamheidsambtenaren worden ingezet als klimaatambassadeurs. In die functie werkt de ambassadeur boven de lokale diensten en coördineert hij/zij de uitvoering van het klimaatbeleid op het terrein.

Jaarlijks of tweemaal zal de workshop herhaald worden en kunnen de lopende acties ook toegelicht worden. Met een kernwerkgroep wordt halfjaarlijks samen gezeten om de implementatie van het plan te overlopen en nieuwe acties te bespreken. Deze werkwijze garandeert een grote organisatiebetrokkenheid.

Extern wordt de gemeente bijgestaan door een breed partnerschap, gecoördineerd door IOK. De netbeheerders, VITO, de provincie en IOK hebben voor het streekproject Burgemeestersconvenant een gezamenlijke ambitie en een partner specifieke begeleiding aan de gemeentebesturen afgesproken. Dit engagement is geformaliseerd in een engagementsverklaring die alle hoofdpartners ondertekenden op 21 maart 2014. Elke partner blijft zijn in house relatie met de gemeente behouden. Om de verschillende acties binnen het streekproject te stroomlijnen, komen de partners op regelmatige basis samen in een partneroverleg. Terugkoppeling over de afspraken binnen het partneroverleg naar de gemeenten gebeurt via het streekoverleg, nieuwsbrieven en extranet.

De gemeente hecht veel belang aan participatie. Daarom zal de milieuraad een centrale rol krijgen binnen het project. De milieuraad zal het project opvolgen van begin- tot eindfase, geeft feedback en stippelt het participatietraject mee uit. Bovendien fungeert de milieuraad als trekker voor de oprichting van open werkgroepen in het kader van concrete acties. De gemeente zal hen hierin ondersteunen.

betekent dit voor Hulshout de inzet van 0,09 VTE, wat overeenkomt met 8.798,82 euro;

- bijkomende middelen die IOK samen met partners en de gemeente zal aantrekken (bv. Europese middelen);
- de gemeente zal, samen met IOK, gedurende de planperiode onderzoeken of er een financieel model ontwikkeld kan worden waarin zowel overheid als privé ondernemingen participeren, dat kan opereren als rollend fonds van waaruit nieuwe projecten in het kader van dit Kempense project Kempen2020 kunnen uitgevoerd worden;
- inzet van personeel vanuit de verschillende partners binnen het streekproject.

4 Financiële aspecten

Rekening houdend met de globale CO₂-uitstoot van de gemeente op dit moment en het verwachte resultaat van reeds geplande inspanningen, moet geconcludeerd worden dat de komende jaren extra inspanningen nodig zijn om de gestelde ambities/doelstellingen ook daadwerkelijk te verwezenlijken.

Het budget om dit klimaatplan te realiseren bestaat uit:

- gemeentelijke personele inzet voor de coördinatie van de gemeentelijke acties;
- gemeentelijke investeringen in het eigen patrimonium en de vloot om de voorbeeldfunctie uit te oefenen. Daarnaast voert de gemeente ook acties uit binnen de andere thema's van dit plan. In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de provisie die de gemeente op dit moment in haar meerjarenbegroting hiervoor voorziet;
- quickwins die de gemeente realiseert, worden waar mogelijk opnieuw ingezet voor het voeren van een duurzaam energie- en klimaatbeleid;
- inzet van middelen via de werking van kostendelende verenigingen en industriële dienstverlening in de schoot van IOK, namelijk de intercommunale milieudienst, het Kempens woonplatform en bedrijventerreinmanagement. Berekend a rato van proportionele verdeling a rato van het inwoneraantal

Tabel 1: Overzicht van de voorziene provisie in de meerjarenbegroting

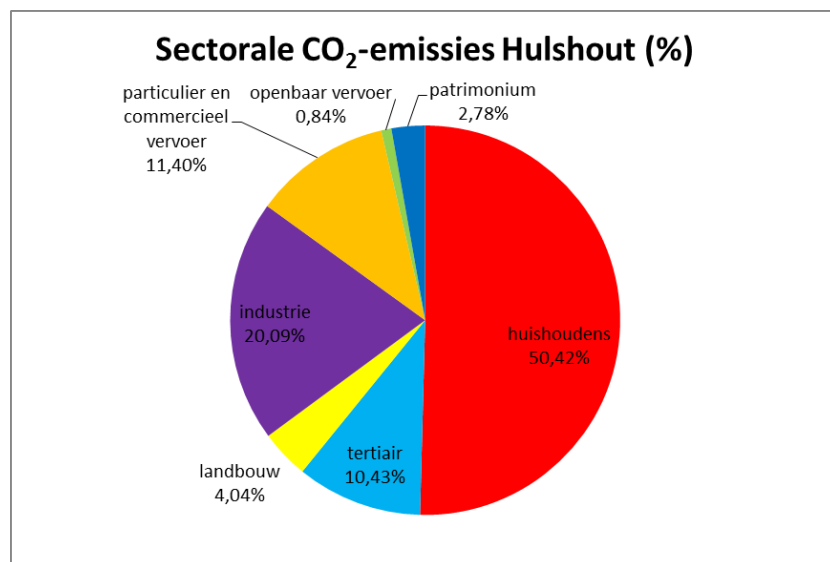
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Patrimonium	2.369.000	1.508.500	977.000	4.231.660	648.000	600.000	250.000	50.000	50.000
Gemeentelijke vloot	25.000	161.350	50.000	96.000	30.000	0	0	0	0
Openbare verlichting	630.000	90.000	100.000	375.500	152.500	2.500	152.500	2.500	152.500
Wonen	0	0	0	281.800	0	0	0	0	0
Mobiliteit	4.322.500	1.444.500	1.394.500	3.984.919	1.115.560	1.110.005	1.195.000	1.010.000	644.733
Andere	18.000	23.000	4.500	2.500	22.500	7.500	2.500	2.500	2.500

II SITUATIE EN UITDAGINGEN

1 Situatie (Nulmeting)

Om doelstellingen voor CO₂-reductie te kunnen formuleren en de effecten van het klimaatbeleid te kunnen opvolgen, is inzicht nodig in de grootte en de bronnen van de huidige CO₂-uitstoot op het grondgebied van de gemeente. Daarvoor is een gemeentelijke emissie-inventaris opgemaakt. De emissie-inventaris geeft voor elke sector zijn aandeel in de totale CO₂-uitstoot weer. Het gehanteerde referentiejaar is 2011. De inventaris werd uitgevoerd met behulp van de generieke tool die VITO ontwikkelde in opdracht van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie van de Vlaamse overheid, aangevuld met gemeentespecifieke data.

Uit de emissie-inventaris blijkt dat in het jaar 2011 36.006 ton aan CO₂-equivalenten werd uitgestoten.

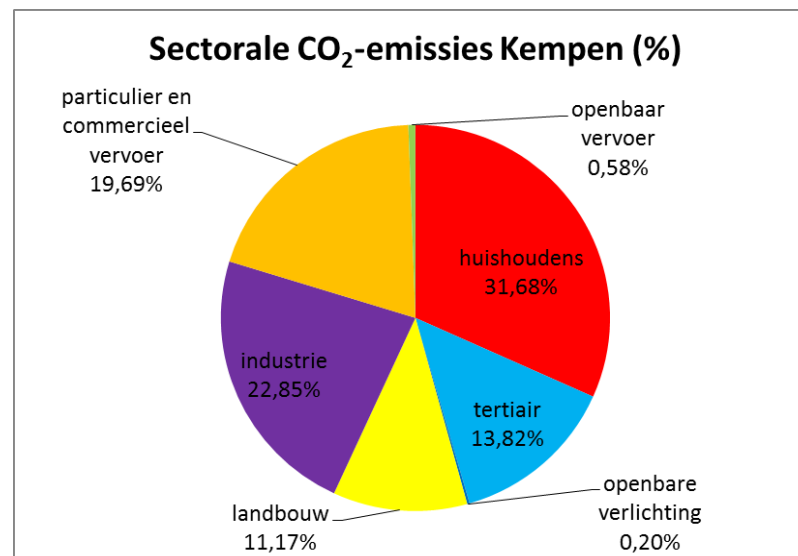

Figuur 1: Aandeel sectoren in totale CO₂-uitstoot (exclusief ETS) voor grondgebied Hulshout (2011)

In deze nulmeting wordt geen rekening gehouden met de uitstoot op autosnelwegen. Ook de emissies van de veeteelt zijn niet mee opgenomen. De woningen zijn verantwoordelijk voor 50,42% van de gemeentelijke CO₂-uitstoot.

20,09% van de CO₂-uitstoot is toe te schrijven aan de industrie. Particulier en commercieel vervoer nemen 11,40% voor hun rekening. Van de totale uitstoot van het wegverkeer is het openbaar vervoer voor 0,84% verantwoordelijk. 10,43% van de CO₂-uitstoot is toe te schrijven aan de tertiaire sector (kantoren, handelszaken, horeca, zorgsector...). Openbare verlichting en de werking van de gemeentelijke diensten vertegenwoordigen 2,78%.

In vergelijking met een gemiddelde Kempische gemeente is het aandeel van de huishoudens in Hulshout groter. De aandelen particulier en commercieel vervoer, landbouw en industrie zijn kleiner dan in de gemiddelde Kempische gemeente.

Figuur 2: Aandeel sectoren in totale CO₂-uitstoot (exclusief ETS) voor een gemiddelde Kempense gemeente (2011)

2 Uitdagingen

Uit de emissie-inventaris kunnen we afleiden op welke terreinen het klimaatbeleid best kan inzetten. De gemeente wil met haar klimaatbeleid volgende uitdagingen aangaan.

De gemeentelijke werking energiezuiniger maken

De gemeentelijke werking vertegenwoordigt enkele procenten in de totale CO₂-uitstoot. Het gaat om de uitstoot verbonden aan de verwarming en werking van het gemeentelijk patrimonium en het gemeentelijk wagenpark. Bij elk van deze energieverbruikers bevindt zich nog besparingspotentieel.

Benutten van het besparingspotentieel van woningen en gebouwen

Het woningbestand in de gemeente is relatief oud en vele woningen zijn nog niet voldoende geïsoleerd. Een groot gedeelte van het energieverbruik van de tertiaire sector is gerelateerd aan gebouwen: kantoren, handelszaken, horeca, scholen, Ook het kantorenbestand in de gemeente is relatief oud. Het besparingspotentieel in woningen en gebouwen is dus nog groot.

Minder gemotoriseerd verkeer is minder files en CO₂

Verkeer draagt met 12,24% aanzienlijk bij tot de uitstoot van CO₂ in de gemeente. De uitdaging is om voor personenvervoer het aantal verplaatsingen te voet, met de fiets of het openbaar vervoer te verhogen.

Optimaal benutten van productiepotentieel hernieuwbare energie

De hernieuwbare energieproductie is de laatste jaren in stijgende lijn, maar blijft al bij al nog zeer bescheiden.

Het potentieel is echter groot. De productie van hernieuwbare energie (zonne- en windenergie en waterkracht) stoot zo goed als geen CO₂ uit.

Andere vormen zoals energie uit biomassa, warmtekraftkoppeling of diepe geothermie stoten minder CO₂ uit dan fossiele bronnen. Door in te zetten op de productie van hernieuwbare energie neemt de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen af.

Verduurzamen van bedrijven op het gemeentelijk grondgebied

Bedrijven zijn goed voor 20,09% van de CO₂-uitstoot op het gemeentelijk grondgebied. Bedrijfsleiders bewust maken van het probleem, goede praktijken

aanreiken en netwerkmomenten faciliteren zijn taken die het gemeentebestuur op zich kan nemen met IOK als coördinerende actor.

Verhogen van het maatschappelijk bewustzijn en een effectieve verandering van gedrag

Het klimaatbewustzijn van de burgers, de bedrijven en de organisaties actief op het grondgebied van de gemeente is de afgelopen jaren gestegen. Toch is er voor bepaalde doelgroepen in de maatschappij nog te weinig informatie beschikbaar en ligt er nog een grote uitdaging in het creëren van een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel.

3 Verwachte CO₂-besparingen

De hieronder beschreven besparingen werden berekend op basis van de door VITO (in opdracht van LNE) ontwikkelde 'maatregelentool' (zie <http://aps.vlaanderen.be/lokaal/burgemeestersconvenant/burgemeestersconvenant.htm>). De besparingen zijn berekend ten opzichte van het 'BAU'-scenario in het jaar 2020. Het BAU ('business as usual') scenario geeft een inschatting van het energieverbruik en de gerelateerde CO₂-emissies voor 2020, indien geen bijkomende acties door de lokale overheden worden genomen. Het scenario houdt wel rekening met autonome evoluties en beslist Europees beleid.

3.1 Gemeente als organisatie

De gemeente zal gedurende de planperiode (2011 tot en met 2020) investeren in haar patrimonium, haar gemeentelijke vloot en in haar openbare verlichting opdat deze energiezuiniger worden. Hierdoor zal ze 20% of **200 ton CO₂** besparen.

3.2 Wonen

De gemeente zal, samen met de verschillende partners in dit project, inzetten op sensibilisatie- en andere acties om haar bevolking aan te zetten om energiezuiniger te wonen en bouwen. Door deze acties zullen naar schatting 20% van de huishoudens (i.e. 940 huishoudens):

- dakisolatie plaatsen: 921 ton CO₂-reductie
- muurisolatie plaatsen: 971 ton CO₂-reductie
- betere beglazing plaatsen: 618 ton CO₂-reductie

Dit betekent dat puur door investeringen aan de gebouwen 2.510 ton CO₂-reductie gerealiseerd kan worden. Verder zal er nog CO₂-reductie mogelijk zijn door een

gedragsverandering bij de inwoners. We verwachten hier 5% besparing of 1.002 ton CO₂-reductie bij de huishoudens.

De verwachte CO₂-besparing binnen de sector Wonen wordt daarmee geraamd op **3.512 ton** of 17,5% ten opzichte van het BAU-scenario.

3.3 Mobiliteit

De gemeente zal, samen met de verschillende partners in dit project, inzetten op sensibilisatie acties en infrastructuurwijzigingen opdat haar inwoners zich op een meer duurzame manier zullen verplaatsen en dit volgens het STOP-principe. Door deze mentaliteitswijziging kan ervoor gezorgd worden dat 8% van de kilometers die in 2011 met personenwagens werden gereden, tegen 2020 worden vervangen door de fiets of te voet. Hierdoor zal een CO₂-reductie van 371 ton gerealiseerd kunnen worden. Verdere CO₂-reductie is mogelijk door meer en een efficiëntere inzet van het openbaar vervoer, technologische vernieuwingen in het wagenpark en de overstap naar alternatieve brandstoffen. Hierdoor zal 10% of 524 ton minder CO₂ uitgestoten worden.

De verwachte CO₂-besparing binnen de sector Mobiliteit wordt aldus geraamd op **895 ton** of 17% ten opzichte van het BAU-scenario.

3.4 Tertiaire sector

De gemeente zal, samen met de verschillende partners in dit project, inzetten op sensibilisatie- en andere acties om de tertiaire sector aan te zetten om hun gebouwenpatrimonium energiezuiniger te maken. Door deze acties zullen naar schatting in 20% van de oppervlakte gebouwen maatregelen uitgevoerd worden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn onder andere het isoleren, het plaatsen van zonwerende beglazing, mechanische ventilatie of natuurlijke ventilatie, het plaatsen van een condenserende ketel, compressiekoelmachine en ventilo-convectoren voor verwarming en koeling en energiezuinige verlichting met aanwezigheidsdetectie en daglichtsturing.

Dit betekent dat puur door investeringen aan de gebouwen 217 ton CO₂-reductie gerealiseerd kan worden. Verder zal er nog CO₂-reductie mogelijk zijn door gedragsverandering bij de gebruikers van deze gebouwen. We verwachten hier 5% besparing of 181 ton CO₂-reductie door gedragsverandering.

De verwachte CO₂-besparing binnen de Tertiaire sector wordt aldus geraamd op **398 ton** of 11% ten opzichte van het BAU-scenario.

3.5 Industrie

De gemeente zal, samen met de verschillende partners in dit project, inzetten op sensibilisatie- en andere acties om de industrie aan te zetten om hun gebouwenpatrimonium en procesvoering energiezuiniger te maken. De verwachting is dat hiermee 10% CO₂-reductie behaald kan worden ten opzichte van het BAU-scenario, wat overeenkomt met **724 ton CO₂**.

3.6 Landbouw

De gemeente zal, samen met de verschillende partners in dit project, inzetten op sensibilisatie- en andere acties om de landbouwers aan te zetten om hun gebouwenpatrimonium en procesvoering energiezuiniger te maken. De verwachting is dat hiermee 10% CO₂-reductie behaald kan worden ten opzichte van het BAU-scenario, wat overeenkomt met **145 ton CO₂**.

3.7 Hernieuwbare energie

Daarnaast zal de gemeente, samen met haar partners, het gebruik van hernieuwbare energie promoten (bv. het plaatsen van PV-panelen, zonneboilers, warmtepompen, windmolens en biomassa) waardoor de CO₂-uitstoot verder daalt. Voor het volledige grondgebied van de gemeente zou hierdoor de CO₂-uitstoot verder met 1.842 ton kunnen dalen.

3.8 Totaal

Al deze maatregelen samen zullen 7.716 ton CO₂-reductie realiseren. Zoals hierboven al vermeld gaat het hier over een reductie van 20% ten opzichte van het BAU-scenario, dat een inschatting geeft van het energieverbruik en de gerelateerde CO₂-emissies voor 2020, indien geen bijkomende acties door de lokale overheden worden genomen. Het scenario houdt wel rekening met autonome evoluties en beslist Europees beleid.

4 Opvolging

Om de uitvoering van de geplande acties en maatregelen, de reductie van de CO₂-uitstoot en het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen op te volgen, wordt er monitoring en rapportage voorzien.

In het kader van het Burgemeestersconvenant wordt er op regelmatige basis teruggekoppeld over de voortgang van het gemeentelijk klimaatbeleid.

Jaar	Soort rapport
2016	Voortgangsrapport
2018	Implementatierapport
2020	Voortgangsrapport
2022	Implementatierapport

Een voortgangsrapport bevat een kwalitatieve opvolging van acties. Een implementatierapport bevat gekwantificeerde informatie over de genomen maatregelen, de impact op het energieverbruik en de CO₂-uitstoot en een analyse van de implementatie van het klimaatbeleidsplan met aanvullende maatregelen die genomen moeten worden, indien nodig.

III PARTICIPATIE

1 Inleiding

Om de doelstelling van het Burgemeestersconvenant te behalen, hebben we meer nodig dan enkel technologische oplossingen. Bepaalde gewoonten en technologieën zijn diep ingebed in maatschappelijke structuren. De visie en strategie van het gemeentelijk klimaatbeleid moet bijgevolg gedragen worden door de maatschappij zodanig en moet ook voldoen aan het verwachtingspatroon van de maatschappelijke actoren. Participatie in de ruimste zin is hiervoor essentieel. De gemeente zal hier actief rond werken.

Onder dit thema komen acties die mogelijk al aan bod zijn gekomen bij de inhoudelijke thema's. Hier wordt een globaal overzicht gegeven van de wijze waarop burgers en belanghebbenden betrokken worden.

De 4E-strategie ('exemplify, enable, engage, encourage') wordt als strategie gehanteerd om als overheid een succesvolle promotie in functie van gedragsverandering richting een meer duurzame levensstijl te kunnen realiseren:

- Exemplify: de overheid neemt de leiding

Door naar goede voorbeelden te zoeken en die toe te passen binnen de eigen werking en in de aandacht te brengen van de bevolking; door een consequente vertaling van de doelstelling naar het eigen dagelijks beleid (zowel op vlak van besluitvorming als uitvoering).

- Enable: het vergemakkelijken

Door barrières weg te nemen, informatie aan te reiken, faciliteiten en volwaardige alternatieven te voorzien, vaardigheden aan te leren, te trainen en aan te bieden. Hiermee begint alles: het heeft geen zin de bevolking te vragen om te veranderen als ze niet weet hoe, of, als ze weet hoe, dat wat nodig is niet beschikbaar is.

- Engage: realiseer betrokkenheid bij de doelgroepen

Informatie en korte, eenmalige campagnes leiden niet tot blijvende gedragswijziging. Het moet steeds een onderdeel zijn van een breder initiatief met burgerbetrokkenheid en -actie, samenwerking en overleg, persoonlijke contacten en enthousiasme, media campagnes/opiniemakers, netwerken.

- Encourage: geef de juiste signalen

De overheid beschikt over verschillende instrumenten om gedragswijziging te stimuleren (of op te leggen): prijssignalen (premies, taxen), beloningen, erkenning en sociale druk, reglementering, geldboetes, straffen en handhaving.

Alleen door op elk van de 4 E's in te zetten, kan een structurele gedragswijziging bereikt worden.

2 Actuele toestand

De milieuraad heeft een centrale rol binnen het project. De milieuraad zal het project intensief opvolgen van start- tot eindfase, geeft feedback en stippelt het participatietraject mee uit. Bovendien zal de milieuraad actief meewerken aan de oprichting van open werkgroepen in het kader van concrete acties en zal de milieuraad de prioriteiten van deze werkgroepen mee bepalen. De gemeente biedt hierin ondersteuning.

Andere stakeholders die worden betrokken in het beleid:

- onderwijssector;
- werkgevers en werknemers;
- bouwers en verbouwers;
- ondernemers;
- landbouwers;
- verenigingen (sport, jeugd, natuur ...);
- ...

De gemeente zal deze bestaande, succesvolle samenwerkingen ook in de toekomst verder zetten.

De gemeente communiceert op dit moment via verschillende gemeentelijke media: gemeentelijk infoblad, website, sociale media en elektronische infoborden. De aanpak en communicatie wordt aangepast aan de doelgroep en het thema.

3 Doelstelling

- Zorgen voor een zo breed mogelijk draagvlak voor het gemeentelijk klimaatbeleid;
- Een zo groot mogelijk publiek binnen de verschillende doelgroepen trachten te bereiken;
- (Actieve) betrokkenheid bij de verschillende doelgroepen aanwakkeren.

4 Actieplan

Voor acties waarin de gemeente een voorbeeldrol opneemt wordt verwezen naar hoofdstuk IV.

Instrumenten die het gemeentebestuur inzet om rationeel energieverbruik bij de doelgroepen mogelijk te maken en te belonen of te sturen, werden opgenomen in voorgaande thematische actietabellen.

Regionale participatie

Opbouwen van een brede, regionale participatie aan Kempen2020, waarbij maximale, actieve betrokkenheid van stakeholders wordt beoogd via samenwerking en partnerschap.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
1.	'Leitbild' voor de Kempen opmaken per thema (wonen, mobiliteit, lokale economie);	IOK	Voortrekkers onder de regionale stakeholders	Faciliteren	2015
2.	Ideeënbus lanceren op www.kempen2020.be en bekendmaken via gemeentelijke kanalen;	IOK	IOK	Mee communiceren	2015
3.	Engagementsverklaring voor bedrijven/organisaties: een actieve betrokkenheid van regionale stakeholders realiseren door het lanceren en promoten van een engagementsverklaring Kempen2020 en publieke bekendmaking ervan via www.kempen2020.be ;	IOK	Gemeentebesturen , DNB's, provincie Antwerpen, VITO	Mee communiceren	Vanaf 2014
4.	Lanceren, bekendmaken en up-to-date houden van een regionale projectwebsite www.kempen2020.be ;	IOK	Hoofdpartners streekproject	Mee communiceren	Vanaf 2014
5.	Leaflet over streekproject verspreiden onder potentiële stakeholders;	IOK	IOK	Mee communiceren	Vanaf 2014
6.	Organisatie van een jaarlijks event voor partners en potentiële stakeholders rond het streekproject Kempen2020.	IOK	Hoofdpartners Kempen2020	Faciliteren	Jaarlijks (eerste keer op 21 maart 2014)

Interne participatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
7.	Organisatie van (twee)jaarlijkse workshop rond lokaal energie- en klimaatbeleid;	IOK	IOK, Eandis	Participeren van verschillende diensten	2014-2020
8.	'Crowdfunding' onder personeel organiseren om klimaatvriendelijke maatregelen te financieren;	IOK	IOK	Faciliteren	Vanaf 2015
9.	Gemeentebestuur neemt de leiding door goede voorbeelden te zoeken en die toe te passen binnen de eigen werking en in de aandacht te brengen van de bevolking; door consequente vertaling van de doelstelling naar het eigen dagelijks beleid (zowel op vlak van besluitvorming als uitvoering);	Alle gemeentelijke diensten, OCMW		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
10.	Communicatie (via gemeentelijke kanalen en www.kempen2020.be) van goede voorbeelden in de gemeente (vb. energiebesparing als gevolg van een renovatieproject wordt opgevolgd en gecommuniceerd).	Communicatie- en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015

Externe participatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
11.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het opzetten van een coöperatieve met bewoners voor een HE project;	Campina Energie	IOK, Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015
12.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het opzetten van een coöperatieve met bewoners voor een HE project, het onderzoeken van de mogelijkheden voor het oprichten van een coöperatieve in functie van een concreet project;	Campina Energie	IOK, Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015
13.	De gemeente optimaliseert de communicatie naar de verschillende doelgroepen, vb. door een vaste rubriek in het gemeentelijk infoblad, ...;	Communicatie- en duurzaamheids-ambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2014
14.	De gemeente onderzoekt de mogelijkheden naar het opzetten van een participatietraject rond een concreet project (bijvoorbeeld vergroenen en fietsvriendelijker maken marktplein);	Dienst infrastructuur, mobiliteits- en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
15.	Betrekken van stakeholders bij gemeentelijk beleid: de gemeente betreft de milieuraad en andere stakeholders, de milieuraad wordt gevraagd in het bijzonder oog te hebben voor kansen op vlak van CO ₂ -reductie in haar adviesverlening aan gemeentebestuur;	Milieu- en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2014
16.	Promoten van nieuwe (bottom-up) initiatieven: de gemeente faciliteert en promoot nieuwe initiatieven die vanuit burgers of verenigingen ontstaan (bv. repaircafés ...);	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016

17.	Maatschappelijke betrokkenheid versterken via de organisatie van een unieke gespreksronde (klimaatcafés, eventueel binnen kader van open milieuraad) per sector rond het thema klimaat, de gemeente gaat hiervoor actief op zoek naar partners;	Milieu- en duurzaamheids-ambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
18.	Als gemeente actief deelnemen aan de sectorale klimaatwerkgroepen, door per sectorale werkgroep een ambtenaar af te vaardigen;	IOK	IOK	Afgevaardigde sturen	Vanaf 2015
19.	E-portemonnee opstarten (http://www.e-portemonnee.be/);	IOK	IOK	Mee communiceren	Vanaf 2015
20.	Energiemeesternetwerk oprichten en blijvend ondersteunen;	IOK	IOK	Mee communiceren	Vanaf 2015
21.	Sensibiliserende, lokale energietool lanceren, waarmee ieder gezin haar energieverbruik kan positioneren t.o.v. alle andere gezinnen in de gemeente.	Eandis	IOK, gemeenten	Mee communiceren	Vanaf 2016

IV GEMEENTE ALS ORGANISATIE

1 Inleiding

De gemeentelijke werking vertegenwoordigt 2,78% in de totale CO₂-uitstoot. Het gaat om de uitstoot verbonden aan de verwarming en de werking van het gemeentelijk patrimonium en het gemeentelijk wagenpark. Bij elk van deze energieverbruikers bevindt zich nog besparingspotentieel.

2 Actuele toestand

De gemeente doet nu al een aantal inspanningen in deze sector:

- Energie-efficiënte maatregelen uitvoeren in het eigen gebouwenpatrimonium;
- Fietsvergoeding voor het gemeentepersoneel;
- Dienstfietsen ter beschikking stellen van het personeel;
- Sensibiliseringsacties voor het personeel (vb. Dikke Truiendag, Car Free Day ...);
- ...

De gemeente zal deze bestaande, succesvolle acties ook in de toekomst verder zetten.

3 Doelstelling

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie. Om het klimaatbeleid kracht bij te zetten werd in het bestuursakkoord de ambitie opgenomen om het gemeentelijk energieverbruik te verlagen met 30%. Bovendien heeft het gemeentebestuur in 2013 beslist om tegen 2020 als organisatie klimaatneutraal te zijn. Bij een klimaatneutrale gemeente is de uitstoot en opname van broeikasgassen gelijk. De gemeente houdt hierbij rekening met CO₂, N₂O en CH₄. De provincie Antwerpen ondersteunt de gemeente in het behalen van deze doelstelling met behulp van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en te evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- elektriciteitsverbruik binnen de gemeentelijke gebouwen (per gezin)
- elektriciteitsverbruik van de openbare verlichting (per km openbare weg)
- aardgasverbruik (en stookolie) binnen het gemeentelijk patrimonium (per gezin)
- brandstofverbruik eigen vloot (per gezin)

5 Actieplan

5.1 Gemeentelijke gebouwen

Verlagen van energieverbruik in gemeentelijke gebouwen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
22.	Opmaak van energiezorgplannen voor het gemeentelijke patrimonium op basis van gekende verbruiken en audits;	Eandis	Eandis	Aanleveren gegevens en opvolgen opmaak plan	Tegen 2016
23.	Uitvoering van energiezorgplannen, beginnend met de meest kostenefficiënte ingrepen;	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst infrastructuur	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
24.	Duurzaam renoveren van oudere gemeentelijke gebouwen (pastorij van Houtvenne, gebouwen van de fanfare, duivenbond in Westmeerbeek ...);	Duurzaamheids-ambtenaar, dienst infrastructuur en technische dienst	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2019
25.	Realiseren van BEN nieuwe gemeentelijke gebouwen om zo in te spelen op het Europese energiebeleid;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2019
26.	Projectadvies vragen aan Kamp C bij duurzaam (ver)bouwen van een gemeentegebouw;	Duurzaamheids-ambtenaar	Kamp C	Initiatiefnemer	Vanaf 2014
27.	Onderzoek naar mogelijkheden om het energieverbruik te verlagen door aanpassing van verlichting (relichting) in het gemeentehuis, de sporthal en de bibliotheek;	Duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
28.	Het energieverbruik verlagen door vervanging van energievreters;	Duurzaamheids-ambtenaar, technische dienst	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
29.	Het energieverbruik verlagen door het beperken van sluimerverbruiken;	Duurzaamheids-ambtenaar en alle gemeentelijke diensten	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2014
30.	Timing onderhoudsmomenten per gebouw inplannen via onderhoudskalender zodat de verwarmingsinstallaties optimaal ingesteld blijven;	Technische dienst, milieuambtenaar		Initiatiefnemer	2014-2020
31.	Per gebouw een verantwoordelijke voor energie aanstellen die het energieverbruik in het oog houdt en andere gebruikers sensibiliseert;	Secretaris, OCMW-secretaris		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
32.	Het uitvoeren van REG-projecten in gemeentelijke gebouwen en hieromtrent	Dienst infrastructuur,	IOK	Initiatiefnemer	2014-2019

	sensibilisatieactie uitwerken, zoals het vervangen van oude ketels door een nieuwe condensatieketel of de best beschikbare nieuwe techniek (BBNT) in het gemeentehuis, bibliotheek ... en het plaatsen van isolatie (gemeentehuis, bibliotheek ...);	technische dienst en duurzaamheids-ambtenaar			
33.	Het ontwikkelen van een lange termijn visie voor schoolgebouw Grote Baan (duurzaam renoveren of slopen);	Dienst infrastructuur		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
34.	Investeren in bijkomende energiebesparende maatregelen bij nieuwbouwprojecten en streven naar het halen van de BEN-eisen die vanaf 2019 van kracht gaan voor nieuwbouwprojecten door overheidsinstanties;	Dienst infrastructuur, duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
35.	Onderzoeken van de mogelijkheid tot introductie van een proefproject rond slimme meters;	Duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
36.	Onderzoeken van mogelijkheid tot het installeren van bewegingssensoren in openbare gebouwen;	Dienst infrastructuur, technische dienst en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
37.	Organiseren van sensibilisatieacties gericht op het gemeentepersoneel (vb. sticker met 'de laatste doet het licht uit').	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015

5.2 Gemeentelijke vloot en mobiliteit

Duurzaam woon-werkverkeer aanmoedigen door sensibilisatie en financiële compensatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
38.	Opstellen van een mobiscan voor het woon-werkverkeer;	Mobiliteitsambtenaar, duurzaamheidsambtenaar en personeelsdienst, OCMW	Provinciaal mobiliteitssteunpunt	Aanleveren gegevens	Vanaf 2016
39.	Stimuleren fiets voor woon-werkverkeer;	Duurzaamheidsambtenaar, OCMW, onderwijsinstellingen		Initiatiefnemer	2011-2020
40.	Fietsvergoeding aan personeelsleden;	Personeelsdienst, financiële dienst, OCMW		Initiatiefnemer	2011-2020
41.	Aanbod elektrische fietsen open stellen voor gemeentepersoneel;	Duurzaamheidsambtenaar, financiële dienst, OCMW	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
42.	Terugbetaling woon-werkverkeer met het openbaar vervoer;	Personeelsdienst, OCMW		Initiatiefnemer	2011-2020
43.	Aanmoediging van carpoolen van en naar het werk;	Duurzaamheidsambtenaar, OCMW, onderwijsinstellingen		Initiatiefnemer	Vanaf 2014
44.	Organiseren van acties zoals Autoluwe werkdag, Car Free Day, Mijn Korte Ritten ...	Duurzaamheidsambtenaar, OCMW, onderwijsinstellingen		Initiatiefnemer	Vanaf 2014

Duurzame dienstverplaatsingen aanmoedigen door sensibilisatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
45.	Stimuleren van het gebruik van de fiets voor korte dienstverplaatsingen;	Duurzaamheidsambtenaar, OCMW		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
46.	Stimuleren van carpoolen naar vergaderingen;	Duurzaamheidsambtenaar, OCMW, onderwijsinstellingen		Initiatiefnemer	2011-2020
47.	Stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer voor verre verplaatsingen (vergaderingen, congres, studiedag ...);	Duurzaamheidsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020

48.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het aanbieden van een (opfris)kursus ecodriving aan chauffeurs/personeelsleden;	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst infrastructuur	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
49.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot de monitoring van het rijgedrag van chauffeurs/personeelsleden om daarna het rijgedrag aan te passen;	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst infrastructuur	VITO	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
50.	Opzetten van systeem voor periodieke bandenspanningscontrole.	Technische dienst en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015

Duurzame dienstverplaatsingen door investeringen in alternatieve vervoerswijzen en de vloot

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
51.	Aankoop fiets voor dienstverplaatsingen;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2014
52.	Onderzoek naar mogelijkheden aankoop van elektrische dienstiets voor dienstverplaatsingen en interessepeiling naar elektrische fiets per locatie;	Duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2014
53.	Onderzoek naar de mogelijkheid van het gebruik van alternatieve brandstoffen in de gemeentelijke vloot;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
54.	Opmaken van een wagenparkplan;	Dienst infrastructuur, technische dienst en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
55.	Opmaken van een <i>quick fleetplan</i> ;	Eandis	Eandis	Aanleveren gegevens en opvolgen opmaak plan	Vanaf 2015
56.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het vervangen van oude voertuigen door nieuwe, energiezuinige exemplaren rekening houdend met gebruiksfunctie en ecoscore en het onderzoeken van de mogelijkheid tot het vervangen van oude voertuigen door energiezuinige alternatieven zoals voertuigen op gas en elektriciteit	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis, Provincie Antwerpen (dienst duurzaam milieu-en natuurbeleid)	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
57.	Deelnemen aan proefproject elektrische wagens;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	2011-2020
58.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het aankopen van een elektrische lichte	Dienst infrastructuur,	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015

	vrachtwagen;	OCMW			
59.	Het onderzoeken van de mogelijkheid om elektrische wagens op groene stroom laten rijden;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
60.	Milieuvriendelijke wagens herkenbaar maken.	Communicatie-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016

5.3 Hernieuwbare energie

De gemeente investeert in hernieuwbare energiebronnen voor het eigen patrimonium

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
61.	Aankoop van 100% groene stroom voor de gemeentelijke gebouwen;	Financiële dienst en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	2011-2020
62.	Uitvoeren van zonne-audits voor de eigen gebouwen;	Eandis	Eandis	Opvolgen van de audit	Vanaf 2015
63.	Investeren in zonnepanelen op de eigen gebouwen (dak gemeenteschool Strepestraat ...);	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
64.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het investeren in systemen die werken op biomassa;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
65.	Het onderzoeken van de mogelijkheden van WKK's en andere nieuwe technieken in gemeentelijke gebouwen;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
66.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het vastleggen van een jaarlijks budget voor de plaatsing van hernieuwbare energie op de eigen gebouwen en voor de uitvoering van een totaalvisie m.b.t. hernieuwbare energie.	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015

5.4 Openbare verlichting lokale overheid

Invoeren van energiezuinige openbare verlichting

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
67.	Uitvoeren van quickscan;	Eandis	Eandis	Opvolgen van de opmaak van de scan	Vanaf 2015
68.	Opmaak van een masterplan openbare verlichting;	Eandis	Eandis	Opvolgen opmaak masterplan	Vanaf 2015

69.	Energiezuinige openbare verlichting voorzien bij heraanleg nieuwe wegen en nieuwe verkavelingen;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	2011-2020
70.	Investering in dimbare openbare verlichting;	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	2011-2020
71.	Onderzoeken van de mogelijkheid tot terugschakeling verlichting 's nachts om minstens 20% energie te besparen	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst infrastructuur	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
72.	Organisatie van de Nacht van de Duisternis of Earth Hour.	Duurzaamheids-ambtenaar	Natuurpunt, Sterrenkijkvereniging Andromeda	Initiatiefnemer	2011-2020

5.5 Energiezuinige overheidsaankopen

Creëren van draagvlak voor energiezuinige overheidsaankopen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
73.	Overleg met betrokken diensten organiseren en communicatie naar personeel over energiezuinige overheidsaankopen;	Duurzaamheids-ambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	2011-2020
74.	Organiseren van opleiding voor personeel rond bepaalde energiezuinigheid ...;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
75.	Communicatie van goede voorbeelden naar bevolking;	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020

Aankoop van energiezuinige toestellen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
76.	Aankoop van energiezuinige elektrische apparaten voor gemeentelijke (kantoor)gebouwen;	Financiële dienst, duurzaamheids-ambtenaar, OCMW		Initiatiefnemer	2011-2020
77.	Aankoop van energiezuinige IT voor gemeentelijke gebouwen;	ICT-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar, OCMW		Initiatiefnemer	2011-2020
78.	Energie besparen door feestverlichting te beperken en het onderzoeken van de mogelijkheid tot het aankopen van energiezuinige feestverlichting.	Dienst infrastructuur en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2014

Organiseren van klimaatvriendelijke activiteiten

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
79.	Eventuele opmaak van actieplan om bij gemeentelijke evenementen en activiteiten aandacht te hebben voor klimaataspecten (mobiliteit, catering ...).	Vrije tijdsdiensten, duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016

V WONEN

1 Inleiding

De gemeente kiest voluit voor duurzaam bouwen, niet alleen voor haar eigen patrimonium. De gemeente wenst via sensibilisatie en het faciliteren van duurzaam (ver)bouwen ook de huishoudelijke gebouwen te verduurzamen.

Duurzaam bouwen is een manier van bouwen waarbij de milieu- en gezondheidseffecten over de volledige levensduur van het bouwproject tot een minimum worden beperkt.

Hierbij wordt uitgegaan van de volgende principes, met steeds het economisch optimum als norm:

- Bouwen over generaties heen. Niet alleen door duurzame materialen te gebruiken maar ook door een comfortabele leefomgeving te creëren waar mensen graag vertoeven.
- Efficiënt ruimtegebruik. Hoe dichter mensen bij elkaar wonen, hoe minder oppervlakte er bebouwd wordt en hoe meer natuur behouden blijft.
- Een dichte bebouwing beperkt de verplaatsingsafstand en het gemakkelijk een efficiënte infrastructuur en het gebruik van het openbaar vervoer.
- Rationeel energiegebruik. Zowel tijdens het bouwproces als tijdens de levensduur van de woning. Essentiële voorwaarden hiervoor zijn: compact en zuid georiënteerd bouwen, een luchtdichte afwerking, grondig isoleren, een efficiënte verwarmingsinstallatie op hernieuwbare energie, ...
- Het gebruik van duurzame materialen met een zo laag mogelijke milieu-impact, waarbij de volledige levenscyclus in acht wordt genomen.
- Een goede waterhuishouding.
- Sensibiliseren van burgers om bij nieuwbouwprojecten nu al de BEN-normen na te leven die in 2021 van kracht zullen zijn.
- ...

2 Actuele toestand

Het woningbestand in de gemeente is relatief oud en vele woningen zijn nog niet voldoende geïsoleerd. Het besparingspotentieel in gebouwen is nog groot.

De gemeente doet nu al een aantal inspanningen in deze sector:

- Organiseren van infoavonden over diverse thema's met betrekking tot duurzaam bouwen (Energie Infotoer in samenwerking met IOK);
- Stimuleren van energiebesparende maatregelen via het organiseren van samenaankopen (in samenwerking met IOK en de provincie Antwerpen);
- Bekendmaken van de energiescans via de Energiesnoeiërs;
- Doelgroepenwerking OCMW;
- Bekend maken van aanbod aan premies vanuit Eandis en de Vlaamse Overheid;
- Uitwerken van acties in samenwerking met het Kempisch Woonplatform;
- Samenwerken met sociale huisvestingsmaatschappijen en sociale verhuurkantoren;
- ...

De gemeente zal deze bestaande, succesvolle acties ook in de toekomst verder zetten.

3 Doelstelling

- minstens 20% reductie van de CO₂-uitstoot van woningen

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en te evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- Totaal energieverbruik sector wonen
- Totale CO₂-uitstoot sector wonen
- Gemiddeld energieverbruik (per gezin)
- Aantal zonneboilers (per gezin)
- Aantal warmteboilers (per gezin)
- Energiearmoede: aantal ingeschakelde budgetmeters elektriciteit
- Energiearmoede: aantal ingeschakelde budgetmeters aardgas
- Energiearmoede: aantal afgesloten huishoudelijke toegangspunten elektriciteit (LAC-dossiers)
- Energiearmoede: aantal afgesloten huishoudelijke toegangspunten aardgas (LAC-dossiers)
- Gemiddeld kengetal van EPC voor bestaande residentiële gebouwen

- Gemiddeld E-peil van nieuwbouwwoning

5 Actieplan

5.1 Particuliere woningen

Particulieren stimuleren om particuliere woningen energiezuinig te maken door sensibilisatieacties

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
80.	Organisatie van samenaankopen (hernieuwbare energie, isolatie, energiezuinige toestellen, condensatieketels, groene energie, ...);	IOK, Provincie Antwerpen	IOK, Provincie Antwerpen	Mee ondersteunen van de samenaankopen	2011-2020
81.	Bestaande subsidies en premies kenbaar maken (o.a. via artikel in het gemeentelijk infoblad of als extra bijlage);	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar	Eandis, Vlaamse overheid, IOK, KWP	Initiatiefnemer	2011-2020
82.	Organisatie van de jaarlijkse Energie Infotoer;	IOK	IOK	Locatie voorzien	Jaarlijks
83.	Promoten van de goedkope energielening energieK;	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	2011-2020
84.	Promoten van gratis duurzaam bouwadvies;	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar	Kamp C	Initiatiefnemer	2011-2020
85.	Promoten van de bouwteams;	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar	Dialogo, Provincie Antwerpen	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
86.	Verder uitbreiden van het woonloket;	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst ruimtelijke ordening	KWP	Initiatiefnemer	2011-2020
87.	Promoten van de gratis energiescans voor de sociale doelgroep;	OCMW	Eandis, Kringwinkel Zuiderkempen	Initiatiefnemer	2011-2020
88.	Opstarten communicatieactie voor bouwers, architecten, projectontwikkelaars m.b.t. duurzaam bouwen en ontwikkelen;	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst ruimtelijke ordening	Kamp C, KWP	Initiatiefnemer	2011-2020
89.	Promoten van nieuwe bouwmaterialen (stro, leem...) aan de hand van	Communicatie-	Kamp C	Initiatiefnemer	Vanaf 2015

	voorbeeldprojecten;	ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar			
90.	Burgers informeren over duurzaam bouwen via artikel in gemeentelijk infoblad.	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheids-ambtenaar	KWP	Initiatiefnemer	2015

Particulieren stimuleren om particuliere woningen energiezuinig te maken door investeringen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
91.	Onderzoek naar mogelijkheid tot de introductie van warmtenetten in wijken;	Eandis	Eandis, Provincie Antwerpen	Onderzoek mee opvolgen	Vanaf 2014
92.	Onderzoek naar mogelijkheden van een gezamenlijke energiebron in nieuwe wijken (vb. warmtepomp of andere BBNT);	Duurzaamheids-ambtenaar en dienst ruimtelijke ordening en wonen		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
93.	Introductie van een proefproject rond slimme meters;	Duurzaamheids-ambtenaar	Eandis		Vanaf 2016
94.	Het onderzoeken van de mogelijkheden voor de uitvoering van een wijkrenovatie in samenwerking met de sociale huisvestingsmaatschappij;	IOK	IOK, sociale huisvestingsmaatschappijen, Kamp C	Mee op zoek gaan naar wijken	Opstart in 2015
95.	Uitvoeren van een wijkrenovatie met privé-eigenaars;	IOK	IOK, Kamp C, Thomas More	Mee op zoek gaan naar wijken	Opstart in 2015
96.	Uitvoeren van een gezamenlijke doorgedreven renovatie met eigenaars die hun woning tot een BEN woning willen renoveren.	IOK	IOK, Kamp C, Thomas More	Communicatie over het project	Opstart in 2015

Energiearmoede aanpakken

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
97.	Lanceren van een oproep naar vrijwilligers die energiemeesters willen worden;	IOK	IOK, huisvestingsmaatschappijen, SVK's, privéverhuurders, energiesnoeiers, Eandis	Communicatie over het project	Opstart in 2015
98.	Organiseren van een opleiding voor energiemeesters;	IOK	BBL, Kamp C	Communicatie over	Vanaf 2016

				het project	
99.	Energiemeesters inschakelen voor renovatieprojecten;	IOK	IOK, huisvestingsmaatschappijen	Communicatie over het project	Vanaf 2016
100.	Energiemeesters bekend maken bij het brede publiek;	IOK	IOK, huisvestingsmaatschappijen, SVK's, Eandis	Communicatie over het project	Vanaf 2016
101.	Kansarmen proberen toe te leiden naar samenaankopen;	OCMW	OCMW, huisvestingsmaatschappijen	Initiatiefnemer	2011-2020
102.	De V-test bekend maken bij kansarmen;	OCMW	OCMW, huisvestingsmaatschappijen	Initiatiefnemer	2011-2020
103.	Kansarmen proberen toe te leiden naar energieK, energiescans en het sociaal dakisolatieproject;	OCMW	IOK, OCMW, huisvestingsmaatschappijen	Initiatiefnemer	2011-2020
104.	Organiseren van infosessies op maat van de doelgroep;	OCMW	OCMW, Samenlevingsopbouw	Initiatiefnemer	2011-2020
105.	Organiseren van een vorming voor maatschappelijk werkers om energiearmoede op te sporen en aan te pakken;	OCMW	OCMW, Welzijnzorg Kempen	Initiatiefnemer	2011-2020
106.	Deelname aan de energiejacht met workshops voor de kansengroepen;	OCMW	Bond Beter Leefmilieu	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
107.	Ontwerpen van een folder met eenvoudig beeldmateriaal;	OCMW		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
108.	Sensibiliseren van eigenaars-verhuurders in verband met mogelijke premies en ingrepen aan huurwoningen;	OCMW	Kempens Woonplatform	Initiatiefnemer	2011-2020
109.	Samen met de sociale huisvestingsmaatschappijen sensibilisatieacties opzetten naar verhuurders.	OCMW	Sociale Huisvestingsmaatschappijen	Initiatiefnemer	2011-2020

Normen voor duurzaam ruimtegebruik

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
110.	Implementatie van normen voor duurzaam ruimtegebruik (gesloten en halfopen bebouwing, compacte bouwvormen, meervoudig ruimtegebruik, minimaliseren van de milieu-impact in alle fasen (ontwikkeling, bouw, wonen, afbraak);	Dienst ruimtelijke ordening, duurzaamheidsambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
111.	Bij opmaak 'RUP dorpskern' rekening houden met aspecten met betrekking tot duurzaam en kwalitatief wonen;	Dienst ruimtelijke ordening		Initiatiefnemer	Vanaf 2015

112.	Hanteren van normen voor energieprestaties van verkavelingen en gebouwen, de gemeente tracht door middel van een richtlijnenboek (protocol) of een RUP projectontwikkelaars nu al te verplichten om duurzame wijken en BEN-woningen te realiseren;	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
113.	Hanteren van normen in functie van klimaatadaptatie.	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016

5.2 Hernieuwbare energie

Stimuleren van investeringen in hernieuwbare energie voor en door particulieren

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
114.	Onderzoek naar de mogelijke inplanting van nieuwe waterkrachtcentrales;	Duurzaamheids-ambtenaar	NV De Scheepvaart, IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
115.	Haalbaarheidsonderzoek omtrent inplanting van een aantal windturbines in samenwerking met buurgemeenten;	Dienst ruimtelijke ordening, duurzaamheids-ambtenaar	Ecopower, Westerlo, Heist-op-den-Berg	Initiatiefnemer	2011-2020
116.	Organiseren van infoavonden en samenaankoop over PV panelen;	IOK	IOK, Provincie Antwerpen	Voorzien van locatie	2014
117.	Organiseren van infoavonden over warmtekrachtkoppeling;	IOK	IOK	Voorzien van een locatie	Jaarlijks
118.	Organiseren van infoavonden over zonneboilers, warmtepompen, pelletkachels, ...;	IOK	IOK	Voorzien van een locatie	Jaarlijks
119.	Organiseren van een samenaankoop zonneboiler, hoogrendementsglas ...;	IOK	IOK	Mee ondersteunen van de samenaankopen	Jaarlijks een nieuwe samenaankoop
120.	Opmaken van warmtekaarten, inventarisatie mogelijkheden warmte in bepaald gebied (warmtenetten);	VITO	VITO, Eandis, IOK	Onderzoek mee opvolgen	Vanaf 2015
121.	Voorbeeldprojecten rond hernieuwbare energie in de kijker zetten;	Duurzaamheids-ambtenaar en communicatie-ambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
122.	Onderzoeken van de mogelijkheid voor oprichting van een coöperatieve en effectieve oprichting ervan in functie van een concreet project;	IOK	IOK	Onderzoek mee opvolgen	Vanaf 2015
123.	Optimaliseren van houtwinning uit particuliere bossen volgens duurzaam bosbeheer.	Bosgroepen	IOK, Bosgroepen	Mee opvolgen	2011-2020

5.3 Duurzaam afvalbeleid en materiaalgebruik

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
124.	Sensibilisatieactie omtrent afval voorkomen en sorteren;	Milieuambtenaar	Milieuraad	Initiatiefnemer	2011-2020
125.	Onderzoek naar mogelijkheden uitbreiden sorteermogelijkheden op containerpark (vb. aparte fractie plastic afval).	Milieuambtenaar	Milieuraad	Initiatiefnemer	Vanaf 2015

VI MOBILITEIT

1 Inleiding

Duurzame mobiliteit zoekt het evenwicht tussen bereikbaarheid, economie, leefmilieu en klimaat. Duurzame mobiliteit draagt naast de verminderde CO₂-uitstoot ook bij aan een betere luchtkwaliteit (fijn stof, NO₂, ...), verkeersveiligheid, minder geluidsoverlast, meer beschikbare open ruimte en economische winst.

Als strategie wordt het STOP-principe toegepast. Hierbij wordt voorrang gegeven aan voetgangers (stappen), fietsers (trappen) en openbaar vervoer en wordt het autoverkeer (privé-vervoer) verminderd. Zowel woon-werkverkeer, vrijetijdsverkeer als logistiek verkeer zijn aandachtspunten.

2 Actuele toestand

Momenteel draagt verkeer bij tot 12,24% van de totale gemeentelijke CO₂-uitstoot.

De gemeente doet nu al een aantal inspanningen in deze sector:

- Onderhouden en nieuw aanleggen van fietspaden;
- Fietsknopennetwerk uitwerken;
- Organiseren van een STRAP-dag op school;
- Organiseren van de actie Met Belgerinkel naar de Winkel;
- Onderhouden van trage verbindingen;
- ...

De gemeente zal deze bestaande, succesvolle acties ook in de toekomst verderzetten.

3 Doelstelling

- 20% CO₂-reductie binnen sector mobiliteit

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- Totaal energieverbruik sector mobiliteit
- Totale CO₂-uitstoot sector mobiliteit
- Aantal voertuigkilometers (per km openbare weg)
- Aantal kilometers personenwagens (per km openbare weg)
- Aantal kilometers zware vrachtwagens (per km openbare weg)
- Aantal kilometers personenwagens op niet-genummerde wegen
- Aantal kilometers zware vrachtwagens op niet-genummerde wegen
- Gereden buskilometers per gezin
- Aantal verkeersongevallen
- Aantal verkeersongevallen met fietsers

5 Actieplan

5.1 Particulier vervoer

Infrastructuur voor fietsers en voetgangers uitbreiden en gebruiksvriendelijker maken

Door dergelijke veilige en comfortabele fietsinfrastructuur en voetpaden te voorzien wordt het fietsgebruik aantrekkelijker voor bewoners en bezoekers, zeker voor korte verplaatsingen (uitbouw functioneel en recreatief fietsroute-netwerk, voorzien fietsenstallingen, bewegwijzering, fietsdoorsteken ('short-cuts')...). Een belangrijke maatregel met impact gezien het grote aandeel van korte verplaatsingen.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
126.	Organiseren van de actie Geknipt mobiel: vervoersmogelijkheden op wijkniveau;	Mobiliteitsambtenaar, duurzaamheidsambtenaar	BBL	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
127.	Mogelijkheid om met fiets naar grote evenementen te gaan voorzien en communiceren over bewaakte fietsenstallingen. Er worden afspraken gemaakt met organisatoren van grotere evenementen;	Duurzaamheidsambtenaar, vrije tijdsdiensten		Initiatiefnemer	2011-2020
128.	Veilige fietspaden aanleggen (o.a. langsheen de Vaartstraat en de Vaartdijkstraat, aanleg van Liniefietsweg...) en onderzoek naar de mogelijkheden voor het aanleggen van een fietspad in de J. Michielsstraat;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar	Provincie Antwerpen (dienst mobiliteit)	Initiatiefnemer	2011-2020
129.	Selecteren en uitwerken van een functioneel en recreatief fiets- en wandelroutenetwerk. Missing links die verbinding maken met lokale en bovenlokale fietsnetwerken worden opgespoord en aangelegd;	Provincie Antwerpen	Provincie Antwerpen	Mee opvolgen en communiceren over netwerk	2011-2020
130.	Herwaarderen van Trage wegen;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar, duurzaamheidsambtenaar	Trage wegen vzw, provincie Antwerpen (dienst duurzaam milieu- en natuurbeleid en Regionale Landschappen)	Initiatiefnemer	2011-2020
131.	Aanleggen van voetgangersdoorsteken en fietsdoorsteken die de 'doorwaadbaarheid' van kernen en woonwijken vergroot. Ook potentiële fietsdoorsteken van woonwijken naar het centrum worden gedetecteerd en aangelegd;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
132.	Voorzien van kwalitatieve bewegwijzering van fietsroutes, met aanduiding van aantal minuten tot bestemming;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
133.	Voorzien van onderhoud van fietspaden;	Dienst infrastructuur, technische dienst		Initiatiefnemer	2011-2020

134.	Opleggen van een min. aantal fietsparkeerplaatsen bij meergezinswoningen en handelszaken via parkeerverordening;	Dienst ruimtelijke ordening		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
135.	Voorzien van voldoende, kwalitatieve fietsenstallingen op oordeelkundig gekozen plaatsen (bv. aan bushaltes en carpoolparkings);	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
136.	Het onderzoeken van de mogelijkheid voor het voorzien van één overdekte fietsparking gekoppeld aan laadpaal voor elektrische fietsen in elke kern;	Dienst infrastructuur, duurzaamheidsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
137.	Fietsdiefstalpreventie;	Technische dienst		Initiatiefnemer	2011-2020
138.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het invoeren van fietsstraten;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
139.	Invoeren van een voetgangerszone of bij aanleg van het openbaar domein uitgaan van de fietser en de voetganger als 'maatgevend ontwerpvoertuig';	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
140.	Garanderen van een vlotte toegankelijkheid van het publiek domein voor fietsers en voetgangers;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
141.	Proefproject waarbij 50% van het wegoppervlak wordt voorbehouden voor fietsers in de nabijheid van scholen;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2014
142.	Opmaak van een fietspadenplan.	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2014

Stimuleren van duurzaam verplaatsingsgedrag door sensibilisatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Timing	Timing
143.	De Burgemeester gaat op de fiets;	IOK	IOK	Participeren aan project	2015
144.	Promoten en stimuleren van fietspoolen;	Duurzaamheidsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
145.	Samenwerken met de cultuursector rond duurzame verplaatsing naar culturele activiteiten;	Vrije tijdsdiensten, duurzaamheidsambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
146.	Promoten van een autoluwe schooldag bij de scholen;	Beleidsmedewerker onderwijs, duurzaamheidsambtenaar	Mobiel 21	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
147.	Een project rond duurzaam naar school uitvoeren;	Onderwijsinstellingen, duurzaamheidsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
148.	Scholen op educatief vlak ondersteunen: STRAP-dag, Sam de verkeerssling, 10 op 10 label;	Onderwijsinstellingen, duurzaamheidsambtenaar	Mobiel 21, Octopusplan, Provincie	Initiatiefnemer	2011-2020

			Antwerpen (dienst mobiliteit)		
149.	Schoolverkeer duurzamer laten gebeuren door bijvoorbeeld auto's niet onmiddellijk aan de schoolpoort te laten parkeren;-	Onderwijsinstellingen, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
150.	De hinder door auto's aan scholen beperken, evt. door inzet wijkagent;	Lokale politie		Initiatiefnemer	2011-2020
151.	Voorzien van busvervoer voor de verschillende scholen in Hulshout;	Onderwijsinstellingen		Initiatiefnemer	2011-2020
152.	De actie Met Belgerinkel naar de Winkel organiseren;	Duurzaamheids-ambtenaar	BBL	Initiatiefnemer	Vanaf 2014
153.	Promoten van elektrische fiets als alternatief voor (tweede) wagen;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
154.	Communiceren over de actie Cycle Chic.	Duurzaamheids-ambtenaar	BBL	Initiatiefnemer	Vanaf 2015

Wegwerken van hinderpalen voor introductie van plug in hybride en batterij elektrische voertuigen

Door het uitbouwen van een netwerk van elektrische oplaadpunten, communicatie over oplaadpunten, aparte parkeerplaatsen, meewerken aan proefprojecten,... kunnen burgers en bedrijven overschakelen op elektrische voertuigen.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
155.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het voorzien van een (openbaar) aanbod aan laadinfrastructuur (o.a. bij cafés, aan picknickplaatsen...) en reclame maken voor goede voorbeelden;	Dienst infrastructuur duurzaamheids-ambtenaar	Eandis	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
156.	Onderzoek naar de mogelijkheid tot het voorzien van aparte parkeerplaatsen voor elektrische voertuigen;	Dienst infrastructuur duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
157.	Communiceren over de resultaten van de proeftuin EVA Eandis.	Communicatie-ambtenaar en duurzaamheidsambtenaar	Eandis	Mee communiceren	Vanaf 2015

Klimaatvriendelijk rijden stimuleren

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
158.	Organiseren van een infoavond ecodriving ...;	Duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
159.	Organiseren van een actie rond bandenspanning, met een gratis meting.	Duurzaamheids-ambtenaar, technische dienst	Energiesnoeiers	Initiatiefnemer	Vanaf 2016

Kwalitatief aanbod en efficiëntie openbaar vervoer versterken

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
160.	Stimuleren en kenbaar maken van het mobiliteitsbudget;	Duurzaamheids-ambtenaar	De Lijn, NMBS	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
161.	De infrastructuur rond bushaltes verbeteren (bv. fietsenstalling);	Dienst infrastructuur	De Lijn	Initiatiefnemer	2011-2020
162.	Het aanbod, frequentie, doorstroming en comfort van het openbaar vervoer verbeteren gekoppeld aan behoefteonderzoek;	De Lijn	De Lijn, NMBS, IOK	Opvolgen en bijsturen	2011-2020
163.	Uitbouw van snelle en hoogfrequente regionale openbaar vervoerlijnen gekoppeld aan behoefteonderzoek;	IOK	De Lijn	Opvolgen en bijsturen	Vanaf 2014
164.	In samenspraak met De Lijn in elke kern één stopplaats voorzien gekoppeld aan fietsstalling.	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar	De Lijn	Initiatiefnemer	Vanaf 2015

Milieuprestatie/ technologie van de voertuigen van het openbaar vervoer verbeteren

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
165.	Inschakelen van elektrische of hybride pendelbussen.	De Lijn		Mee communiceren	Vanaf 2015

CO₂-uitstoot van particulier verlagen door bij planning rekening te houden met mobiliteit.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
166.	Ruimte voor de integratie van alternatieve vervoerswijzen in het openbaar domein voorzien (carpool, fiets, elektrische oplaadpunten);	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
167.	Autoluwe straten en wijken, of beperkt auto toegankelijkheid ten voordele van fietstoegankelijkheid;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
168.	Strengere parkeernormen hanteren;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
169.	Bij inplanning van grotere projecten moet ook het mobiliteitsaspect in rekening gebracht worden, hetzij door een mobiliteitstoets, hetzij door een mobiliteitseffectenrapport. Er wordt uitgegaan van het STOP-principe;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
170.	Realiseren van wegencategorisering;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
171.	Garanderen van de doorstroming van doorgaand verkeer, waar nu files zijn;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
172.	Inrichten van autovrije of autoluwe zones;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020
173.	Inrichten van één of meerdere zone 30.	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020

5.2 Andere mobiliteitsmaatregelen

Ruimtelijk-ordeningsbeleid dat uitgaat van nabijheid

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
174.	Inplanting van attractiepolen nabij woonwijken en centra. Het STOP-principe toepassen bij locatie keuze van grote publiekstrekkingen (winkels, sporthal, lokale bedrijvenszone, ...).	Dienst infrastructuur, dienst ruimtelijke ordening		Initiatiefnemer	2011-2020

Uitbouw parkeerbeleid dat uit gaat van het STOP-principe

Voorzien van parkings mag geen aanzuigeffect creëren voor nog meer auto's.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
175.	Het onderzoeken van het uitvoeren van een aangepaste tarifiering;	Mobiliteitsambtenaar, financiële dienst		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
176.	Afweging maken van het aantal en de locatie van fiets- en autoparkings.	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar		Initiatiefnemer	2011-2020

Invoeren en optimaliseren van (elektronische / financiële) verkeersgeleiding-systemen

Intelligente Transport Systemen (trajectbewaking met automatische nummerplatherkenning voor vrachtverkeer, gemiddelde snelheidsberekening, ...) kunnen ervoor zorgen dat op piekmomenten en bij incidenten het centrum niet dichtslibt.

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
177.	Een intensiteit/capaciteits-verhouding en sturing van het verkeer invoeren;	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar	AWV	Initiatiefnemer	Vanaf 2015
178.	Voorzien van minder hinder bij wegenwerken. Knelpunten voor fietsers wegwerken bij wegenwerken (vb. betere signalisatie voor fietsers).	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar	AWV	Initiatiefnemer	2011-2020

Technische en planmatige ingrepen die het milieu en de veiligheid ten goede komen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
179.	Congestie- en ongeval gevoelige punten wegwerken;	AWV	AWV	Faciliteren	2011-2020
180.	Ruimtelijke planning en mobiliteitsplanning afstemmen.	Dienst ruimtelijke ordening, dienst infrastructuur en mobiliteitsambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	2011-2020

Regelgeving en handhaving: integreren van STOP-principes in het aanvullend verkeersreglement

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
181.	Een strikte handhaving naar foutparkeren en snelheid hanteren.	Politiezone	Politiezone	Faciliteren	2011-2020

Innovatieve oplossingen uitproberen en evalueren

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
182.	De gemeente doet mee aan proeftuinen en pilootprojecten.	Mobiliteitsambtenaar en duurzaamheidsambtenaar	VITO		Vanaf 2016

5.3 Intergemeentelijke acties

Kempens fietsplan

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
183.	Uitwerken en uitvoeren van Kempens fietsplan met aandacht voor woon-werkverkeer.	IOK	IOK; Resoc Kempen, Provincie Antwerpen	Faciliteren	2014-2020

Bovengemeentelijke mobiliteitsstudie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
184.	Opmaak van relevante bovengemeentelijke gebiedsgerichte mobiliteitsstudies.	Provincie Antwerpen, dienst mobiliteit	Provincie Antwerpen, dienst mobiliteit	Faciliteren	Vanaf 2014

VII TERTIAIRE SECTOR

1 Inleiding

De tertiaire sector is een zeer brede en diverse sector. Hierin zitten onder andere volgende deelsectoren vervat:

- Lokale handelaars
- Horeca
- Kantoorgebouwen
- Scholen
- ...

Naast de specifieke acties op vlak van de verbetering van de gebouwschil zijn er verschillende acties uit te voeren typisch voor een bepaalde deelsector:

- Duurzaam woon-werk of woon-school verkeer
- Promoten van met de fiets/te voet naar de winkel
- Verlagen van elektriciteitsfactuur door relighting
- ...

2 Actuele toestand

Een groot gedeelte van het energieverbruik van de tertiaire sector is gerelateerd aan gebouwen: kantoren, handelszaken, horeca, scholen, ... Het gebouwenbestand in de gemeente is relatief oud en vele kantoren zijn nog niet voldoende geïsoleerd. Het besparingspotentieel in gebouwen is nog groot.

Het meeste woon-werk/school verkeer wordt afgelegd met de auto. Hiervoor zijn tal van alternatieven aan te bieden. Inzetten op duurzame mobiliteit in deze sector resulteert niet alleen in een CO₂-reductie, maar zorgt bovendien voor een leefbaarder (handels)centrum.

3 Doelstelling

- minstens 20% reductie van de CO₂-uitstoot van tertiaire gebouwen

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- Totaal energieverbruik tertiaire sector
- Totale CO₂-uitstoot tertiaire sector

5 Actieplan

5.1 Tertiaire (niet gemeentelijke) gebouwen

Lokale handelaars en verenigingen stimuleren om te kiezen voor energiebesparing en –efficiëntie via sensibilisatieacties

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
185.	Communicatie en informatie over besparingsmogelijkheden en subsidies;	Dienst lokale economie, duurzaamheids-ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2015
186.	Aanmoedigen voor het ondertekenen van de engagementsverklaring Kempen2020 in functie van betrokkenheid verhogen;	IOK	IOK	Mee communiceren	Vanaf 2015
187.	Promotie zelfscan energie voor KMO's (Agentschap Ondernemen);	UNIZO	UNIZO	Mee communiceren	Vanaf 2015
188.	Sensibilisatie om lichthinder te beperken;	UNIZO	UNIZO, adviesraad lokale economie	Mee communiceren	Vanaf 2015
189.	Acties van partners rond verlaging elektriciteitsverbruik bekend maken bij lokale handelaars;	UNIZO	Ag. Ondernemen, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	Vanaf 2015
190.	Stimulatie passiefrenovatie van kantoren via doorverwijzing naar partners;	Ag. Ondernemen	Ag. Ondernemen	Mee communiceren	Vanaf 2015
191.	Stimulatie renovatie in kantoren (na-isoleren, hoogrendementsglas,...) via het organiseren van infoavonden en door te verwijzen naar partners;	Ag. Ondernemen	Ag. Ondernemen	Mee communiceren	Vanaf 2015
192.	Stimulatie bouw van passieve of bijna energie neutrale kantoren via het organiseren van infoavonden en door te verwijzen naar partners;	Ag. Ondernemen	Ag. Ondernemen	Mee communiceren	Vanaf 2015
193.	Scholen energiezuiniger maken door scholen aan te moedigen om deel te nemen aan actie Klimatscholen;	Onderwijsinstellingen	IOK	Faciliteren	2011-2020
194.	Kinderen sensibiliseren via schoolpakket omtrent duurzaam energieverbruik;	Onderwijsinstellingen		Faciliteren	Vanaf 2015
195.	Opmaak van lichtplan voor handelaars in centrum bovenop de reeds bestaande regeling die is vastgelegd in de Politiecodex;	Dienst lokale economie, duurzaamheids-ambtenaar	Eandis, UNIZO	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
196.	Het onderzoeken van de mogelijkheid tot het verdelen stoffen winkeltassen met logo gemeente als alternatief voor plastic zakjes.	Communicatie-ambtenaar	UNIZO	Initiatiefnemer	Vanaf 2016

5.2 Hernieuwbare energie

Sensibilisatie rond hernieuwbare energie naar handelaars en verenigingen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
197.	Organisatie infoavonden rond de plaatsing van zonnepanelen;	IOK, UNIZO	IOK, UNIZO	Voorzien van een locatie	2015-2020
198.	Organisatie infoavonden rond het gebruik van warmtekrachtkoppeling;	IOK, UNIZO	IOK, UNIZO	Voorzien van een locatie	2015-2020
199.	Voorbeeldprojecten in de kijker zetten.	IOK	IOK	Mee communiceren	2015-2020

Onderzoek naar en investeringen in hernieuwbare energie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
200.	Onderzoek mogelijke inplanting van nieuwe waterkrachtcentrales;	Dienst ruimtelijke ordening, duurzaamheidsambtenaar	NV De Scheepvaart, IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
201.	Haalbaarheidsonderzoek omtrent mogelijke inplanting nieuwe windturbines in samenwerking met buurgemeenten;	Dienst ruimtelijke ordening, duurzaamheidsambtenaar	Ruimte Vl., IOK, Ecopower, Heist-op-den-Berg, Westerlo	Initiatiefnemer	2011-2020
202.	Onderzoek naar mogelijkheid oprichting van een coöperatieve rond hernieuwbare energie;	Campina Energie	Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015
203.	Oprichting van coöperatieve rond hernieuwbare energie i.f.v concreet project.	Campina Energie	Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015

5.3 Klimaatvriendelijk rijden

Stimuleren van duurzaam vervoer door sensibilisatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
204.	Promotie van en advies over autoluw woon-werkverkeer;	IOK	IOK, Provincie Antwerpen (dienst mobiliteit, mobiliteitspunt)	Faciliteren	Vanaf 2015
205.	Bedrijven aanmoedigen om een bedrijfsvervoerplan op te stellen en de uitvoering opvolgen;	Dienst lokale economie, duurzaamheidsambtenaar		Sensibiliseren	Vanaf 2016
206.	Promotie bij bedrijven voor opmaak plan voor het verduurzamen van de vloot;	Dienst lokale	IOK BTM	Initiatiefnemer	Vanaf 2016

		economie, duurzaamheids- ambtenaar			
207.	Verspreiding resultaten en promoten toepassing studieproject PIEK2 (http://www.flanderslogistics.be/piek2/);	Dienst lokale economie, duurzaamheids- ambtenaar		Initiatiefnemer	Vanaf 2016
208.	Promotie bundelen van goederenstromen: in een centraal depot worden de goederen geleverd en met elektrische lichte vracht of cargobike worden de goederen afgeleverd;	Dienst lokale economie, duurzaamheids- ambtenaar	LITC, VIM, VIL	Sensibiliseren	Vanaf 2016
209.	Stimulatie gebruik van groene voertuigen door bedrijven;	Dienst lokale economie, duurzaamheids- ambtenaar	LITC, VIM, VIL	Sensibiliseren	Vanaf 2016
210.	Sensibiliserende acties fietsgebruik bij klanten.	Duurzaamheids- ambtenaar, dienst lokale		Sensibiliseren, faciliteren	Vanaf 2014

5.4 Duurzaam afvalbeleid en materiaalgebruik

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
211.	Sensibilisatieactie omtrent afval voorkomen en sorteren.	Milieuambtenaar, duurzaamheids- ambtenaar	Milieuraad	Initiatiefnemer	2011-2020

VIII INDUSTRIE

1 Inleiding

Sectoren die niet onder het beleid van een gemeente vallen, moeten niet in rekening worden gebracht. Een voorbeeld zijn de EU ETS bedrijven. Deze bedrijven krijgen via een Europees emissiehandelssysteem emissierechten toegewezen. Via Europa worden deze emissierechten opgevolgd. In de Kempen gaat dit over 20 bedrijven. In de gemeente Hulshout zijn er geen ETS-bedrijven.¹⁰

De Vlaamse Regering ontwikkelde in het verleden reeds een aantal instrumenten ter verbetering van het rationeel energiegebruik binnen de Vlaamse industrie: de artikelen 6.5.1-6.5.8 van het Energiebesluit (het vroegere besluit Energieplanning), de energieconsulenten voor bedrijven, het audit- en het benchmarkingconvenant, de ecologiepremie, groene waarborg, REG-premies, energiescan voor bedrijven..

Vanaf 1 januari 2015 kunnen bedrijven intekenen op de energiebeleidsovereenkomsten. De energiebeleidsovereenkomsten zijn de belangrijkste beleidsinstrumenten om de energie-efficiëntie van de energie-intensieve industrie te verbeteren in Vlaanderen, zonder de groeikansen ervan te ondermijnen. Deze energiebeleidsovereenkomsten zijn bedoeld voor bedrijven met een primair verbruik groter dan 0,1 PJ (zowel voor ETS- als niet-ETS-bedrijven). De overeenkomsten lopen van 2015-2020. Door de overeenkomst te ondertekenen engageert het bedrijf zich o.a. om een energie-audit te laten uitvoeren en op basis hiervan een energieplan uit te werken, om jaarlijks verslag uit te brengen aan het Verificatiebureau, ... In ruil legt de Vlaamse overheid aan deze bedrijven geen bijkomende maatregelen op naar energie-efficiëntie of CO₂-reductie (bv. geen energie- of CO₂-taks betalen).

Voor bedrijven met primair verbruik < 0.1 PJ wordt geen overeenkomst in Vlaanderen opgezet. Voor deze bedrijven (industrie, KMO's, handelaars,...) zal de gemeente acties opzetten. Zij kunnen hen aanmoedigen om de engagementsverklaring van Kempen2020 te ondertekenen.

2 Actuele toestand

Bedrijven zijn goed voor 20,09% van de CO₂-uitstoot op het gemeentelijk grondgebied.

De gemeente doet nu al een aantal inspanningen in deze sector:

- Ontwikkelen van duurzame bedrijventerreinen;
- Hanteren van duurzame inrichtingsprincipes in bestaande bedrijventerreinen;
- Promoten bedrijventerreinmanagement;
- Verbeteren van bereikbaarheid van bedrijventerreinen (uniforme bewegwijzering);
- Opmaken van een ruimtelijk uitvoeringsplan zonevremde bedrijven en een ruimtelijk uitvoeringsplan lokaal bedrijventerrein Groot Goor met voldoende aandacht voor duurzaamheid;
- ...

De gemeente zal deze bestaande, succesvolle acties ook in de toekomst verder zetten.

3 Doelstelling

- 20% CO₂-reductie binnen sector industrie

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- Totaal energieverbruik sector industrie
- Totale CO₂-uitstoot sector industrie

5 Actieplan

5.1 Gebouwen

Bedrijven stimuleren om te kiezen voor duurzame bedrijfsvoeren en energiebesparing via sensibilisatieacties

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
212.	Bedrijven stimuleren om engagementsverklaring Kempen2020 te ondertekenen;	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
213.	Communicatie rond besparingsmogelijkheden en subsidies voor energiezuinige industriegebouwen;	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
214.	Promotie zelfscan energie voor KMO's (Ag. Ondernemen);	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
215.	Promotie gratis energiescan door deskundige voor KMO's (Ag. Ondernemen);	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
216.	Bedrijven stimuleren om energiebesparende maatregelen met korte terugverdientijden uit te voeren;	IOK BTM	IOK, BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
217.	Promotie werking bedrijventerreinmanagers;	IOK BTM	BTM IOK, VOKA	Mee communiceren	2014-2020
218.	Promotie duurzame oplossingen op bedrijventerreinen door samenwerking tussen bedrijven (SAFE ICE project).	IOK BTM	IOK, Kamp C, VOKA, UNIZO, VITO	Mee communiceren	2014-2020

Ruimtelijke planning van en investeringen in duurzame bedrijventerreinen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
219.	Ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen door middel van de opmaak van een RUP 'zonevrije bedrijven'	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2018
220.	Toestaan gekoppeld en meerlagig bouwen in bestaande bedrijventerreinen;	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
221.	Stimuleren of verplichten van gekoppeld en meerlagig bouwen in nieuwe ontwikkelingen van bedrijventerreinen;	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2016
222.	Stimuleren of verplichten van bedrijven om dakoppervlakte nuttig aan te wenden voor zonnepanelen of groendaken (afkoeling).	Dienst ruimtelijke ordening	IOK	Initiatiefnemer	2011-2020

5.2 Processen

Bedrijven stimuleren om te kiezen voor duurzame processen via sensibilisatieacties

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
223.	Communicatie over best practice voorbeelden van energiezuinige bedrijfsvoering (productieprocessen);	IOK BTM	IOK, BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	2014-2020
224.	Onderzoeken naar mogelijke efficiënte samenwerking rond energiestromen (warmte, koude, water).	IOK	IOK	Opvolgen van onderzoek	2014-2020

5.3 Hernieuwbare energie

Sensibilisatie rond hernieuwbare energie naar bedrijven

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
225.	Organisatie infoavonden rond de plaatsing van zonnepanelen voor bedrijven;	IOK BTM	IOK BTM	Mee communiceren	Vanaf 2015
226.	Bedrijven stimuleren om 100% groene stroom aan te kopen;	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO	Mee communiceren	Vanaf 2015
227.	Ondersteunen organisatie samenaankoop groene stroom voor bedrijven;	IOK BTM	IOK BTM, VOKA, UNIZO, POM Antwerpen	Mee communiceren	Vanaf 2014
228.	Organisatie infoavonden rond het gebruik van warmtekrachtkoppeling voor bedrijven;	IOK BTM	IOK BTM	Mee communiceren	Vanaf 2015
229.	Voorbeeldprojecten van bedrijven in de kijker zetten;	IOK BTM	IOK	Mee communiceren	Vanaf 2015
230.	Promoten van een cleantechambassadeur.	Provincie Antwerpen		Faciliteren	Vanaf 2015

Onderzoek naar en investeringen in hernieuwbare energie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
231.	Haalbaarheidsonderzoek omtrent mogelijke inplanting nieuwe windturbines in samenwerking met buurgemeenten;	Dienst ruimtelijke ordening, duurzaamheidsambtenaar	Ruimte Vlaanderen, IOK, Ecopower, Heist-op-den-Berg, Westerlo	Initiatiefnemer	2011-2020
232.	Opmaken warmtekaarten, inventarisatie mogelijkheden warmte in bepaald gebied (warmtenetten);	DNB, IOK	DNB, IOK	Faciliteren en mee opvolgen project	Vanaf 2015
233.	Onderzoek naar mogelijkheid oprichting van een coöperatieve rond hernieuwbare energie;	Campina Energie	Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015

234.	Oprichting van coöperatieve rond hernieuwbare energie i.f.v. een concreet project.	Campina Energie	Campina Energie	Faciliteren	Vanaf 2015

5.4 Klimaatvriendelijk rijden

Stimuleren van duurzaam vervoer door sensibilisatie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
235.	Promotie van en advies over autoluw woon-werk verkeer;	IOK	IOK, Provincie Antwerpen (dienst mobiliteit, mobiliteitspunt)	Faciliteren	Vanaf 2015
236.	Bedrijven aanmoedigen om een bedrijfsvervoerplan op te stellen en de uitvoering opvolgen;	IOK BTM	IOK BTM	Faciliteren	Vanaf 2015
237.	Indienen van pendelfondsdossier door bedrijven promoten;	Provincie Antwerpen	Provincie Antwerpen, VOKA	Faciliteren	2011-2020
238.	Promotie bij bedrijven voor opmaak plan voor het verduurzamen van de vloot;	IOK BTM	IOK BTM, Provincie Antwerpen	Faciliteren	2015-2020
239.	Verspreiding resultaten en promoten toepassing studieproject PIEK2 (http://www.flanderslogistics.be/piek2/);				
240.	Promotie bundelen van goederenstromen: in een centraal depot worden de goederen geleverd en met elektrische lichte vracht of cargobike worden de goederen afgeleverd;	LITC	LITC, VIM, VIL	Faciliteren	2014-2020
241.	Stimulatie gebruik van groene voertuigen door bedrijven.	LITC	LITC, VIM, VIL	Faciliteren	2014-2020

Investerings in duurzame mobiliteit

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
242.	Voorzien van veilige fiets- en voetgangersverbindingen in (nieuwe) bedrijventerreinen.	Dienst infrastructuur, mobiliteitsambtenaar	IOK	Initiatiefnemer	Vanaf 2018

5.5 Duurzaam afvalbeleid en materiaalgebruik

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
243.	Sensibilisatieactie omtrent afval voorkomen en sorteren.	Milieuambtenaar en duurzaamheidsambtenaar	Milieuraad	Initiatiefnemer	2011-2020

IX LANDBOUW

1 Inleiding

Ook de landbouwsector is verantwoordelijk voor broeikasgasemissies. In deze sector zijn er CO₂-emissies door het energieverbruik nodig voor de landbouwactiviteiten, maar daarnaast zijn er ook emissies van andere broeikasgassen zoals CH₄ en N₂O. Deze gassen worden uitgestoten door de vertering van de veestapel, de mestopslag en de bodem.

Binnen het Burgemeestersconvenant is het niet verplicht de niet-energiegebonden uitstoot van broeikasgassen van deze sector mee te nemen.

2 Actuele toestand

Voor landbouwbedrijven is de energiekost vaak een grote kost. De mogelijkheden voor emissiereductie moeten daarom gezocht worden in duurzame energieproductie. Voor de landbouw zijn WKK's en warmtepompen kostenefficiënte maatregelen, die op termijn een winstgevende maatregel zijn door het verlagen van de energiekost.

3 Doelstelling

- De CO₂-uitstoot in de sector landbouw met 20% verlagen

4 Parameters

Om de inspanningen van de gemeente te visualiseren en evalueren, worden een aantal parameters jaarlijks opgevolgd:

- Totaal energieverbruik sector landbouw
- Totale CO₂-uitstoot sector landbouw

5 Actieplan

Energieverbruik verminderen

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
244.	Promoten van de brochure 'Landbouw, watt brengt het op?';	Vlaamse overheid, Boerenbond	Vlaamse overheid, Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
245.	Verminderen van het brandstofverbruik van machines en tractoren;	Hooibeekhoeve	Hooibeekhoeve	Faciliteren	2015-2020
246.	Uitvoeren energiescans in landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
247.	Warmteverlies opsporen door uitvoering van thermische scans;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
248.	Uitwerken van een collectief warmteverbruik op landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
249.	Relighting uitvoeren in landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
250.	Haalbaarheid van halfgesloten kassen in de glastuinbouw onderzoeken;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
251.	Opvolgen van onderzoek van RMO's Milcobel (melkophaalvrachtwagens laten rijden uit biogas van bv. pocketvergisters).	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2014-2020

Hernieuwbare energie

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
252.	PV-panelen plaatsen op landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2011-2020
253.	Onderzoek naar de mogelijke oprichting van coöperatieven of leasingformules zodat meer PV-panelen geplaatst kunnen worden op landbouwbedrijven (meer dan eigen verbruik);	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
254.	Installatie van warmtepompen op landbouwbedrijven promoten;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
255.	Onderzoek naar mogelijke inplanting van kleinschalige windmolen op landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
256.	Onderzoek naar mogelijke oprichting van coöperatieve om kleinschalige windmolens op landbouwbedrijven te plaatsen;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
257.	Promoten van een WKK op landbouwbedrijven;	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020
258.	Promoten van kleinschalige pocketvergisters voor eigen gebruik op landbouwbedrijven.	Boerenbond	Boerenbond	Faciliteren	2015-2020

Inzet van streekproducten

Nr.	Acties	Initiatiefnemer	Partner	Rol van de gemeente	Timing
259.	Promoten van lokale producten en streekproducten;	Rurant	Boerenbond, Rurant	Faciliteren	2011-2020
260.	Gebruik van lokale producten en streekproducten voor gemeentelijke activiteiten.	Alle gemeentelijke diensten	Boerenbond, Rurant	Initiatiefnemer	2011-2020

X LIJST MET AFKORTINGEN

AWV

Agentschap Wegen en Verkeer

BBL

Bond Beter Leefmilieu

BBNT

Best Beschikbare Nieuwe Technieken

BEN

Bijna Energie Neutraal

BTM

Bedrijventerreinmanagement

CH₄

Methaan

CO₂

Koolstofdioxide

DNB

Distributienetbeheerder

DYNAK

Dynamisch Actieplan Kempen

energieK

Goedkope energielening Kempen

EPC

Energie Prestatiecertificaat

ETS

Emissions trading system

EU

Europese Unie

HE-project

Hernieuwbare energieproject

IOK

Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen

KMO

kleine of middelgrote onderneming

KWP

Kempens Woonplatform

LAC

Lokale Adviescommissie

LiTC

Logistiek Innovatie Trainingscentrum

MJP

Gemeentelijk Meerjarenplan (2014-2019)

N₂O

Lachgas

OVAM

Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

PJ

Pico Joule

POM

Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij

PV-panelen

Fotovoltaïsche zonnepanelen

REG

Rationeel Energiegebruik

RESOC

Regionaal Sociaaleconomisch Overlegcomité

RMO

Rijdende melk ontvangst

RURANT

Platform voor rurale ontwikkeling in de provincie Antwerpen

STOP

Stappen, Trappen, Openbaar en collectief vervoer, Personenwagens

STRAP

Stappen en trappen

SVK

Sociaal verhuurkantoor

UNIZO

Unie van Zelfstandige Ondernemers

VIL

Vlaams Instituut voor de Logistiek

VIM

Vlaams Instituut voor Mobiliteit

VITO

Vlaamse Instelling Voor Technologisch Onderzoek

VOKA

Vlaams netwerk van ondernemingen

V-test

Vergelijkende test voor elektriciteit en aardgas

WKK

Warmtekrachtkoppeling